

LÄSLISTA FÖR GYMNASIET

Skolverket & Kulturrådet

Läslista
för
gymnasiet

läslistorna hittar du som är förskollärare eller lärare exempel på skönlitteratur som kan engagera, väcka nyfikenhet och leda till spännande samtal med barn och elever. En del av verken är

välbekanta på förskolor och skolor – andra kanske mer obekanta.

Att sammanställa listor innebär att man gör ett urval. En strävan har varit att litteraturen ska gestalta tillvarons komplexitet i text och bild men också bidra till att barn och elever lär känna sig själva, andra och omvärlden. Vår förhoppning är att litteraturen på listorna kan öka barns och elevers intresse för läsning av skönlitteratur. Ta gärna inspiration från de olika listorna! Många verk passar för flera åldrar och stadier.

Vi hoppas att de kan inspirera dig som förskollärare och lärare och väcka samtal om litteratur i undervisningen.

Läslistorna är frivilliga att använda. Läs mer om dem på skolverket.se

ROMANER

Allt går sönder (1958)*Chinua Achebe*

EN POSTKOLONIAL KLASSIKER. Berättelsen följer huvudpersonen Okonkwo, men den handlar också om hur hela det gamla samhället där Ibofolket bor förändras fullständigt när européerna börjar etablera sig i Afrika. Genom att följa Okonkwos liv får vi en inblick i vad denna förändring innebär för de människor som har levt mycket traditionsbundet, men som plötsligt ser hur det mesta förändras. Achebe är inte okritisk till det gamla, men de nya herrarnas oförsonlighet framgår tydligt.

Ankomsten (2006)*Shaun Tan*

ORDLÖS KLASSIKER MED ett imponerande antal bilder. Boken handlar om en ensam människas möte med ett främmande land. Huvudpersonen lämnar sin familj och ger sig ut på en oviss resa. Färgval och inramningar bidrar till bildernas betydelse och sätter fokus på ordlösa sätt att kommunicera. Hela uppslag varvas med mindre bilder i långa sekvenser. Läsaren får engagera sig med tankar och känslor för att fylla tomrummet mellan bilderna. Här synliggörs den viktiga skillnaden mellan att beskriva och att tolka bilder och det liv som bilderna gestaltar. Shaun Tan tilldelades ALMA-priset 2011.

Bror (2023)*Alex Hourie*

SPÄNNANDE OM ATT välja kriget och förlora sig själv. Romanen skildrar Husseins och hans kompisars väg in i gängkriminalitet i förorten Alby. Det är drivet och lyhört, med ett poetiskt och våldsamt språk. Skrivet från Husseins egen synvinkel. De rappa och trovärdiga dialogerna skapar en stämning av gemenskap. Det är rakt igenom klaustrofobiskt men också klargörande om Hussein och hans tillvaro. Nominerades till Nordiska rådets ungdomslitteraturpris 2024.

Där allt var bra (2018)

Tamara Bach

KORTROMAN OM BEN som tillbringar en påsk i farfars gamla stuga tillsammans med sin storasyster Annika. Hon som alltid har varit den förnuftiga av syskonen har precis börjat plugga på universitetet. Ben har hoppat av gymnasiet och vet inte längre vart han är på väg. Med ett subtilt och överraskande språk skildras ingenmanslandet mellan ungdom och vuxenhet. Att återvända till stugan är att återvända till den plats där allt en gång var bra. Kan syskonen fortfarande mötas?

De små tingens gud (1997)

Arundhati Roy

TVILLINGARNA RAHEL OCH Estha möts i den sydindiska hemstaden. De har varit ifrån varandra under två decennier. De skildes åt efter att deras mor Ammu blivit påkommen med att ha en kärleksaffär med den kastlösa och oberörbara snickaren Velutha. Den tragiska familjehistorien berättas mot en fond av religiösa, politiska och kulturella regler och hinder. Språket förmedlar Indiens dofter, färger och ljud.

Doktor Glas (1905)

Hjalmar Söderberg

EN DEPRIMERANDE LEDA drabbar Doktor Glas en varm sommar i Stockholm i slutet av 1800-talet. Den stora handling som han längtar efter att utföra kommer då till honom i Helga Gregorius gestalt. Hon vill slippa ifrån makens, pastor Gregorius, krav på sex. Doktor Glas har plötsligt makt och möjlighet att styra över liv och död. Helgas lycka ställs mot pastor Gregorius liv. I dagbokens form får vi följa hur doktor Glas reflekterar över olika möjliga handlingsalternativ och deras konsekvenser, allt inbäddat i en av våra klassiska Stockholmsskildringar.

Fåglarna (1957)

Tarjei Vesaas

VESAAS BOK ÄR en kärleksfull skildring av hur det är att ses som udda av sin omgivning. Mattis vill väl och han vill vara som alla andra och också bidra med sitt arbete till hushållet, men det går inte alltid som han vill. Mattis har andra gåvor, och när morkullan flyger i skymningen betyder det mer för honom än för andra som bara ser en fågel. Mattis liv är inte lätt och han vare sig förstår eller blir förstådd av andra människor, men Vesaas skildrar honom ändå med stor värme.

Främlingen (1942)

Albert Camus

MÄNNISKAN ÄR FRI att välja – eller tvungen att välja – och varje val får konsekvenser. Meursault, den vanliga människa som är huvudperson i denna berättelse, kan uppfattas som amoralisk. Tog han hand om sin döende mor? Varför hjälper han till med ett brev som leder till att en kvinna misshandlas? Älskar han Marie, och varför skjuter han en man på stranden så att denne dör? Hade allt sett annorlunda ut om han tyckt att det var värt pengarna att besöka sin döende mor? Albert Camus fick Nobelpriset i litteratur 1957.

Förvandlingen (1915)

Franz Kafka

KLASSISK KORTROMAN OM Gregor Samsa som en morgon vaknar upp och känner sig som en jättelik och klumpig insekt. Att vara en insekt ställer alla vardagens sysslor och relationer på ända. Gregor stänger in sig på sitt rum och följer häpet sin familjs reaktioner genom dörrspringan, samtidigt som de betraktar honom med stigande avsmak. Berättad i tredje person men från Gregors perspektiv. Mångtydig roman med egendomlig stämning som är både verklig och drömlig.

Göra sig kvitt Eddy Bellegueule (2014)

Édouard Louis

SJÄLVBIOGRAFISK KORTROMAN OM Eddy som växer upp i en liten bruksort i norra Frankrike. Berättelsen formar sig till en skoningslös uppgörelse med den egna uppväxten i ett fattigt arbetarhem – en förhatlig tillvaro fylld av vilsna och söndersupna män, rasism, homofobi och pennalism. Men romanen är också en inläggande skildring av hur det kan vara att upptäcka sin egen sexualitet och ta sig vidare från sociala mönster som begränsar.

Hunden (1986)

Kerstin Ekman

ATT SE VÄRLDEN med en hunds ögon är något speciellt. Ekman får oss verkligen att förstå hur det är att vara en annan varelse med både liknande och helt annorlunda tankar om livet. Hundens liv är ordlöst men fångas ändå av författaren så att vi kan förstå det. Respekten för ett liv som inte är mänskligt är grundmurad i denna skildring av det som alla levande varelser har gemensamt: livsviljan. En berättelse som också klart visar att naturen har ett liv oberoende av människan.

Intet (2010)

Janne Teller

FILOSOFISK KORTROMAN OM människans längtan efter livets mening. Pierre Anthon kommer en dag på att livet inte har någon mening och klättrar upp i ett träd. Där sitter han och trakasserar klasskamraterna med sin visdom om alltings intighet. De bestämmer sig för att motbevisa honom. Insiktsfullt men också utmanande om vad som ger betydelse i våra liv. En absurd, våldsam och mångbottnad berättelse som tänjer på gränserna för vad ungdomslitteratur kan vara.

Jellicoe Road (2006)

Melina Marchetta

DEN SJUTTONÅRIGA TAYLOR går sista året på internatskolan Jellicoe School. Hon hamnade där när hon som elvaåring övergavs på 7-eleven av sin mamma och omhändertogs av Hannah, som blir hennes beskyddare. Hannah skriver på en roman som Taylor får ta del av i fragment. Hon anar att den har beröringspunkter med hennes eget liv. Under berättelsens gång vävs de händelser som pågår i nutid, som konflikter med andra skolor i närheten, samman med Taylors förflutna.

Kejsarn av Portugallien (1914)

Selma Lagerlöf

DEN FATTIGA TORPAREN Jan i Skrolycka älskar sin dotter Klara Gulla så till den grad att han, när hon lämnat hemmet för att hjälpa till med familjens ekonomi, förlorar greppet om verkligheten och utnämner sig själv till Kejsare av Portugallien. Faderns galenskap blir en belastning för familjen och den älskade dottern när hon så småningom kommer hem. Frigörelse och försoning mellan generationer har här en av sina starkaste berättelser.

Kvinnor och äppelträd (1933)

Moa Martinson

GENOM SALLY OCH Ellen ges en skildring av livet för de sämst ställda i Sverige i början av 1900-talet. De utgör det sista ledet i ett kvinnligt släktträd som sträcker sig tre generationer bakåt. Då inledde Mor Sofia och Fredrika kampen mot smuts, fylleri och ett tyngande barnafödande genom att bada en gång i veckan. Samtidigt som berättarstilen är drastisk och medryckande, vilar den på en mystik som förenar människa med naturens växlingar och stjärnornas gång över himlavalvet.

Minnet av vatten (2012)

Emma Itäranta

POSTAPOKALYPTISK BERÄTTELSE OM sjuttonåriga Noria Kaitio som lever i en tid efter den stora miljökatastrofen. Kina har tagit makten över den Skandinaviska unionen och militären håller ett hårt grepp om befolkningen. Människorna söker i plastgravar efter användbara saker från den gamla eran men framför allt: det är ont om vatten. Noria själv ska bli temästare som sin far men stöter på problem. Ett poetiskt utforskande av miljökatastrofens konsekvenser och den moraliska situation som uppstår när en del har vatten och andra inte.

Missat samtal (2021)

Nora Dåsnes

GRAFISK ROMAN SOM laborerar med tystnad och färgval. Handlingen utspelar sig en månad efter terrorattentatet på Utøya och rör sig på två tidsplan. Läsaren får följa Rebecka som precis har börjat gymnasiet. Hon försöker koncentrera sig på vardagen, men kan inte glömma det som hände den 22 juli 2011. Berättelsen fokuserar inte på själva terrorattentatet. I stället skildras hur händelsen upplevdes av dem som inte var där, och hur den påverkade unga människors liv i Norge. Missat samtal fick Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris 2022.

Never let me go (2005)

Kazuo Ishiguro

KAZUO ISHIGURO, TILLDELAD Nobelpris i litteratur 2017, berättar genom Kathy H om en dystopisk framtid som till det yttre påminner om England på 1990-talet. Den nu trettioåriga Kathy berättar i återblickar om sin uppväxt på internatskolan Hailsham tillsammans med Ruth C och Tommy D. Kamraterna genomlever barndom, tonår och tidigt vuxenliv ovetande om varifrån de kommer. Stegvis får de reda på att syftet med deras liv är att de ska bli organdonatorer för att sedan dö.

Nordiska myter. Från Yggdrasil till Ragnarök (2017)

Neil Gaiman

I EN SERIE EPISODER gestaltas den fornnordiska kosmologin och mytologin, från begynnelsen till slutet, på ett konkret, spännande och ofta humoristiskt sätt. Gudarna har, som sina grekiska motsvarigheter, mänskliga drag som vi kan spegla oss i: Odens längtan efter vishet, Tors godmodiga dundrande som försätter honom i kniviga situationer, Lokes list och förslagenhet och Freja, den vackra och sköna med gyllene hår. Att det hela i mångt och mycket är ett familjedrama gör det inte sämre.

Nässlorna blomma (1935)

Harry Martinson

DEN LILLE MARTIN förlorar först sina föräldrar, fadern dör och modern emigrerar, och sedan sin älskade storasyster. Denna barndomsskildring är en av de mörkaste som skrivits samtidigt som den lyser och glimmar i det precisa språket och Martins förmåga att höja sig över allt elände som drabbar honom som utackorderat sockenbarn. En av de få ljuspunkterna hittar han i skolan, där han får vara sig själv och känna glädjen av att som en kung behärska rättstävningen. Harry Martinson tilldelades Nobelpriset i litteratur 1974.

Omständigheter (2000)

Annie Ernaux

BERÄTTAREN TESTAR SIG efter en tillfällig förbindelse för aids på en klinik i Paris. Beskedet att hon inte är smittad får henne att minnas att hon genomgått samma känslor mellan hopp och förtvivlan när hon flera decennier tidigare fått beskedet att hon var gravid. Minnena från hennes försök att genomgå en abort, ofta återberättade i starkt koncentrerade scener och episoder, blandas med utdrag ur dagböcker och den vuxna berättarens reflektioner. Annie Ernaux tilldelades Nobelpriset i litteratur 2022.

Persepolis (2000)

Marjane Satrapi

I DENNA GRAFISKA roman får vi följa en flickas utveckling till ung kvinna i Iran och Österrike. Vi får mycket tydligt möjlighet att förstå hur svårt det var att växa upp i förtryckets Iran, men också hur det friare Österrike kan bli en väldigt ensam plats för en flykting. Människans ensamhet i ett liv med en fot i varje land skildras uttrycksfullt, och insikten att inget land kan erbjuda allt växer fram under läsningen. Man måste ändå välja, och det gör också Marjane trots att det innebär flera uppbrott. En modern serieklassiker.

Stöld (2021)

Ann-Helén Laestadius

ATT VARA RENÄGANDE same idag kan innebära både stolthet och rädsla. Att dessutom vara ung same kan innebära stora påfrestningar, både med krav från den egna gruppen och hot från majoritetssamhället. Redan som liten flicka känner Elsa samernas utsatthet på mycket nära håll, när hon blir vittne till den anonyma grymhet som renarna inte sällan utsätts för. Hon förstår också med tiden att den konflikt som finns mellan renägande samer och majoritetssamhället har negativa konsekvenser på fler än ett sätt.

Vi kom över havet (2011)

Julie Otsuka

I DENNA KOLLEKTIVROMAN, där ordet förs av ett allomfattande vi, skildras hur unga japanskor i början av 1900-talet lockas till giftermål till USA. De blivande makarna är japanska män som tidigare emigrerat till det nya landet. I brev har de lockat kvinnorna med stiliga utseenden och löften om en bekymmersfri tillvaro. Den verklighet som de efter båt färden kommer fram till är dock helt annorlunda. Kvinnornas enskilda öden återspeglar samhälleliga missförhållanden i världspolitikens skugga.

Vinterflickor (2024)

Laurie Halse Anderson

EN MYCKET STARK skildring av hur självskadebeteende i olika former påverkar både kropp och själ hos unga människor så mycket att de kan dö. En berättelse om hur vänskap både kan vara stark och destruktiv. En tydlig och smärtsam inifrån-skildring av hur den sjukas blick på sig själv ständigt förvanskas, så att spegelbilden för den sjuka visar något helt annat än det alla andra ser. Men trots allt det mörka är det också en skildring av att det finns hopp. Laurie Halse Anderson tilldelades ALMA-priset 2023.

NOVELLER

Arvsled (2020)*Annika Norlin*

DEN ENSAMSTÅENDE MAMMAN Susanne arbetar inom hemtjänsten. Hon har en historia av våldsamma relationer bakom sig. Chanslös i livet, får hon höra, eftersom kvinnorna i hennes släkt alltid tycks välja fel män. Att dömas av andra men också av sig själv kan vara förlamande. Är det ens möjligt att bryta mönster? En berättelse om makt och frigörelse, med rikt språk och svart humor. Inger hopp om förändring och en annan framtid.

Det tredje ljuset (2021)*Claire Keegan*

EN LITEN FLICKA skickas under några sommarmånader till fosterföräldrar som har en gård med åkermark och boskap i Irland. En hjärtskärande långnovell där ett barn får uppleva trygghet och glädje för första gången i sitt liv. Koncentrerat berättat om barnets utsatthet i en berättelse som kallas "en nutida klassiker" på Irland.

Dygdens lön (1884)*August Strindberg*

DEN UNGE THEODOR försöker navigera livet och sin framväxande sexualitet i en repressiv tid. Både hans och hans jämnårigas tankar kretsar mest kring sex, men skolan och kyrkan predikar sträng avhållsamhet till och med i tanken. Theodor tar den påstådda synden och dygden på fullaste allvar. Han lider, skäms, och växer upp till en brutna man. Novellens föraktfulla skildring av Theodors konfirmation var orsaken till den så kallade Giftasprocessen, där Strindberg åtalades för hädelse men frikändes.

Fettpärlan (1880)*Guy de Maupassant*

EN GRUPP BORGARE flyr den preussiska belägringen av den normandiska staden Rouen. I sällskapet finns den prostituerade Fettpärlan, en godhjärtad ung kvinna som fått sitt öknamn på grund av sin övervikt. Under flykten stoppas sällskapet av en preussisk officer som endast låter dem resa vidare om han först får ligga med Fettpärlan. Hon vägrar, till det övriga sällskapets allt större förtret. Guy de Maupassants debut är en vass klassiker om sex, status och gruppträck.

Heder (2011)

Jens Lapidus

MILJÖN ÄR SOM ofta i Lapidus författarskap Stockholms kriminella värld. Adam släpps från fängelset för ett brott där han vägrat avslöja identiteten på den verkligt ansvarige. När han kommer ut har han missat stora delar av sin sons uppväxt och är skuldsatt. Adam försöker ta sig upp från botten och tror han ska få stöd från mannen som egentligen borde ha dömts. Vad är heder? Och vad ska man med den till om man inte har något annat?

I farmors hus (1953)

Stig Dagerman

EN POJKE VANDRAR runt i sin farmors hus och letar efter tystnaden, men hör bara ljudet av liv. Efter att i en dagdröm om döden råkat ha sönder sin sedan länge bortgångna farfars stövel känner pojken dock hur världen tystnar – en tystnad han själv måste fylla med lögner för att dölja sitt brott för farmodern. Dagermans novell är en gåtfull och melankolisk betraktelse av livet och döden, sanningen och lögnen. Den lämnar mycket öppet för tolkning och lämpar sig väl för en symbolisk läsning.

Kappan (1842)

Nikolaj Gogol

AKAKIJ AKAKIJEVITJ ÄR en anspråkslös och fattig tjänsteman som lever för sitt arbete. När han låter sy upp en ny kappa får hans liv ny mening, men glädjen blir kortvarig. Vid ett rån blir kappan stulen och Akakij Akakijevitj förkyler sig och dör. Snart ryktas det på S:t Petersburgs gator om en vålnad som försöker rycka ytterkläderna av förbipasserande. Kappan har, med sin blandning av mörk realism, humor och övernaturliga inslag, haft stort inflytande på den ryska litteraturen.

Kommer hem och är snäll (1944)

Lars Ahlin

SÖREN KOMMER HEM berusad till Tyra, långt senare än han lovat. Tyra hatar sig själv för att hon inte klarar av att spela rollen som hunsad men lycklig hustru. Sören försöker intala både henne och sig själv att han är snäll som överhuvudtaget kommit hem. Trots allt kan de försonas i sin kärlek, även om bägge vet att samma konflikt ska återkomma gång på gång. Ahlins novell är en realistisk och nyanserad skildring av relationer, könsroller och kärlekens både förlåtande och destruktiva kraft.

Kräftfångst (2019)

Pooneh Rohi

I LÄTTLÄST JAGFORM berättar en man om en natt när han, tillsammans med fru och dotter, ger sig ut för att fiska kräftor. I den stillsamma sensommarnatten går tankarna till barndomen i en helt annan miljö. Med finstämd melankoli skildras mellanförskap och längtan efter en självklar tillhörighet. Berättarjaget kan inte riktigt vila i det ursprungliga, men känner sig inte som en naturlig del av det nya. I stället försöker han ge sin dotter den tillhörighet han själv saknar, en plats att kalla sin egen.

Till vår ära (2001)

Alejandro Leiva Wenger

LEIVA WENGERS DEBUT väckte uppmärksamhet för sitt då nydanande språk och sina skildringar av förorten. I titelnovellen Till vår ära ska en mamma köpa mjölk, men det mest vardagliga blir oöverkomligt när både landet och språket är nya. Liksom övriga berättelser i samlingen utforskar denna korta och gripande novell gränser mellan olika kulturer och språk. Berättaren är ett ovanligt ”vi” som betraktar mamman på avstånd men också påverkar handlingen, vilket väcker många tankar. Till vår ära utsågs till 2023 års Stockholm läser-bok.

Om vintern i de stora skogarna (1910-tal)

Dan Andersson

DEN GAMLE YXSJÖ-ANDERS vandrar mödosamt genom den djupa skogen en stormig vinternatt. Nästintill ihjälfrusen når han hemmet och dör precis innanför tröskeln, en trots allt lycklig död eftersom han levt sitt liv i generositet och godhet. Novellen presenteras som en skröna, hoppyslad av rykten, drömmar och sådant som berättaren hört viskas av timret i stugväggar. Trots tematiken är den en av Dan Anderssons ljusare berättelser, präglad av hans tankar om människans nödvändiga försoning med döden.

Pyrrhussegrar (1886)

Mathilda Malling

DEN TJUGOFYRAÅRIGA MÄRTA Ulfklo framlever sina sista dagar på en schweizisk kurort, dödssjuk efter att under hela sitt unga vuxenliv förnekat sin sexuella lust. Genom tillbakablickar visas tillfällen då Märta hade kunnat ge sig hän, men i stället lägger band på sig. Novellen ansågs av sin samtid mycket kontroversiell. Det som provocerade var skildringen av kvinnlig sexualitet som naturligt inneboende och av män som objekt för kvinnlig åtra. Novellen gavs ut under pseudonymen Stella Kleve.

På söndagar knullar man (1979)

Vita Andersen

PÅ SÖNDAGAR KNULLAR man, tycker Kurt. De övriga dagarna måste man gå upp tidigt och jobba. Om man inte sjukskriver sig förstås. Flera gånger. Och sedan förlorar jobbet. Vita Andersens skildring av hur berättarjaget underordnar sig Kurts alla nycker är osentimental och humoristisk men inte utan en underliggande svärta.

Ur mörkret (1888)

Victoria Benedictsson

EN GAMMAL KVINNA berättar för första gången om sitt liv och hur det kringkurits av misogyni. Hon berättar om sin pappa för vilken hon från början varit en besvikelse på grund av sitt kön, om svikna kärlekar och om bitterheten i att ständigt föraktas av både sig själv och omgivningen. Benedictssons novell är en mörk men klarsynt uppgörelse som både ger inblick i 1800-talets kvinno- roll och har bäring än idag.

POESI

12 år (2013)*Yahya Hassan***Den enda stunden (1833)***Johan Ludvig Runeberg***Det naturliga urvalet (II) (2024)***Malte Persson***Det är vackrast när det
skymmer (1919)***Pär Lagerkvist***Död amazon (1942)***Hjalmar Gullberg***En kärleksvisa (1898)***Gustaf Fröding***Gemenskap (2012)***Lina Ekdahl***Hey Joe (2003)***Johannes Anyuru***Ja visst gör det ont (1935)***Karin Boye***Jag tror (1941)***Gunnar Ekelöf***Jorden till Yosra (2022)***Warsan Shire*

Till förruttnelsen (1813)

Erik Johan Stagnelius

**Med den döda katten
i baksätet (2024)**

Ingela Strandberg

**Min familj anlände hit i en
marxistisk idétradition (2013)**

Athena Farrokhzad

Putte är så underbar (1983)

Kristina Lugn

Snigeln (1988)

Werner Aspenström

Säg till om jag stör (1984)

Eeva Kilpi

Vierge moderne (1916)

Edith Södergran

LÄSLISTA FÖR GYMNASIET

16

Läslistorna är framtagna av
Skolverket och Kulturrådet 2024.
Grafisk form: Tegel & Hatt.
Du hittar listorna på skolverket.se

Skolverket

KULTURRÅDET